

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สารเศรษฐศาสตร์ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคเพื่อส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโนนทัยพาย์ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้
 - 1.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 1.2 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 1.3 รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 1.4 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 1.5 ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
 - 1.6 ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี
2. เอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.2 องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.3 ผลดีของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. เอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw)
 - 3.1 ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw)
 - 3.2 วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw)
 - 3.3 องค์ประกอบสำคัญการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw)
 - 3.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw)
 - 3.5 ข้อดีและข้อจำกัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw)
4. เอกสารเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตย
 - 4.1 ความหมายของประชาธิปไตย
 - 4.2 การสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย
 - 4.3 แนวทางการวัดและประเมินคุณลักษณะประชาธิปไตย

5. เอกสารเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 5.1 สาระการเรียนรู้
 - 5.2 มาตรฐานการเรียนรู้
 - 5.3 มาตรฐานและตัวชี้วัดสาระเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา
6. เอกสารเกี่ยวกับการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
 - 6.1 ความหมายของการประเมิน
 - 6.2 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
 - 6.3 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาพบว่า ความหมายของคำว่า แผนการจัดการเรียนรู้และแผนการสอน มีความหมายเดียวกันและสามารถใช้แทนกันได้ มีผู้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 16) ได้ให้ความหมายว่า แผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนคือการนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน การวัดและประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งแผนการสอนก็คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า หรือบันทึกการสอนตามปกติ หรือเป็นการเตรียมการสอนของครู

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 21) กล่าวว่า แผนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร เป็นสิ่งที่ครูนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน เพื่อนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของการศึกษา ผู้สอนอาจปรับปรุงแผนการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสมกับหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ทั้งนี้ต้องยึดผังมโนทัศน์ หลักการ จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ แผนการสอนจึงเป็นเอกสารที่ให้รายละเอียดในการสอนตามหลักสูตรแก่ครู ซึ่งครูสามารถใช้เป็นแนวทางในการสอนได้ เพราะบอกรายละเอียดในการสอนเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียน สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล และเวลาที่ใช้สอน

รุจิร ภู่อาระ (2545, หน้า 159) ได้ให้ความหมายแผนการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นเครื่องมือแนวทางในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

กาญจนา วัฒนา (2547, หน้า 3-8) ได้กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นสื่อที่ครูสร้างขึ้น เพื่อให้เหมาะสมและความหลากหลายตามความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ครูต้องมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน แผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

จากความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ หรือแผนการสอน สรุปได้ว่า แผนการสอนคือแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่ต้องมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการวางแผนว่าจะจัดกิจกรรมในลักษณะใด เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และบรรลุได้ตามมาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษา

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจำเป็นจะต้องรู้ถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนิคม ชมพูหลง (2544, หน้า 18) กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนที่จะช่วยให้การดำเนินการสอนบรรลุเป้าหมาย และเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ประกอบด้วย

1. เนื้อหาสาระ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผล

ทิสนา แหมมณี (2548, หน้า 16) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ควรประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. สาระสำคัญ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อและอุปกรณ์
5. การวัดและประเมินผล
6. บันทึกหลังสอน ซึ่งได้ระบุไว้ 3 ประการ ได้แก่
 - ผลการเรียนรู้
 - ปัญหา

- อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไข

กาญจนา วัฒนา (2547, หน้า 86-88) กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ควรประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้
2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
3. สารการเรียนรู้
4. จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ
5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. สื่อและแหล่งเรียนรู้
7. กระบวนการวัดและประเมินผล
8. กิจกรรมเสนอแนะ
9. บันทึกหลังสอน

จากการศึกษาในเรื่ององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ อาจสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้มีรูปแบบคล้ายกัน อาจแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในบางจุด แต่ก็ยังคงความสำคัญในหัวข้อหรือประเด็นสำคัญไว้ ดังนั้นในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ อาจจัดหรือทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการและความเข้าใจของครูผู้สอนแต่ละคน และสามารถเพิ่มเติมหัวข้ออื่นลงไปได้ตามความเหมาะสม ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกรูปแบบของ กาญจนา วัฒนา มากำหนดเป็นองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ คือ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ กระบวนการวัดผลและประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ บันทึกหลังสอน โดยได้ปรับองค์ประกอบผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นตัวชี้วัด

รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้

คำลี รักสุทธี (2544, หน้า 21) กล่าวว่า รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบตาราง เป็นรูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำรูปแบบไว้เป็นช่องตารางต่าง ๆ โดยกำหนดหัวข้อไว้ในแต่ละช่องเพื่ออำนวยความสะดวกให้นำรายละเอียดไปกรอกลงในช่องนั้นได้ทันที ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้แบบนี้หลายท่านบอกว่าดูง่าย ตรวจสอบง่าย แต่ละส่วนอยู่ใกล้กันทำให้มองเห็นความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบลำดับหัวข้อหรือแบบรายงานเป็น แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่เป็นที่นิยมมากเพราะถือว่าสามารถเขียนบรรยายได้ดีกลมกลืน และเป็นอิสระต่อกัน

3. แผนการสอนที่คณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) ออกแบบ เป็นแผนการสอนที่ทางคณะกรรมการข้าราชการครูได้ออกแบบให้ครูนำไปใช้เป็นรูปแบบเขียนแผนการสอนทั่วไปสามารถปรับให้เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ได้ ครูประถมศึกษาานิยมใช้กันมากเพราะจะเพิ่มข้อเสนอแนะและบันทึกผลหลังสอนเข้ามาด้วย ทำให้มองเห็นได้ว่า เมื่อนำแผนการสอนไปใช้แล้วมีผลอย่างไร มีการติดตามผลจริงหรือไม่ หากวิเคราะห์ถึงการนำไปใช้แล้วแผนการจัดการเรียนรู้แนวนี้น่าเชื่อถือมากกว่า

4. แผนการจัดการเรียนรู้แบบกิ่งตาราง หรือแผนการจัดการเรียนรู้แบบพิสดาร เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรายละเอียดมากขึ้น มีการแยกบทบาทของครูและนักเรียนออกเป็นส่วนตัวต่างหากแต่มีความสอดคล้องกัน

ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ควรเขียนให้ครอบคลุมเนื้อหากิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นผู้กระทำมากที่สุด ทุกแผนจะต้องระบุชื่ออุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจน และอธิบายวิธีใช้สื่อการวัดผล การประเมินผลต้องชัดเจน และเป็นการวัดตามสภาพจริงทุกแผนควรมีแบบทดสอบประจำแผนเพื่อผู้ที่จะวัดได้ทันทีเมื่อสอนจบ

แผนการสอนที่ผู้ศึกษาได้เลือกในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบลำดับหัวข้อเพราะสามารถเขียนบรรยายได้ดีทำให้ดูกลมกลืน สวยงามและเป็นอิสระต่อกันโดยผู้ศึกษาได้นำรูปแบบของ กาญจนา วัฒนา มากำหนดเป็นองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

สุพล วังสินธุ์ (2536, หน้า 6) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พอสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีสอนที่ดีที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา
2. ช่วยให้ครูมีคู่มือการเรียนการสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ครูมีความมั่นใจในการสอนได้ตามเป้าหมาย
3. ส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการวัดผลประเมินผล
4. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอนแทนได้
5. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง เป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษา
6. เป็นผลงานทางวิชาการแสดงความชำนาญการเชี่ยวชาญของผู้จัดทำ

ทวิศักดิ์ ไชยมาโย (2537, หน้า 4-5) ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องหลักสูตร แนวการสอน การจัดทำ จัดหา สื่อประกอบการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลอย่างละเอียดทุกแง่มุม
2. ช่วยให้เกิดการวางแผน วิธีสอน วิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนการผสมผสานเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตรกับหลักจิตวิทยาการศึกษาหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ ตลอดจนปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียน สภาพปัญหา ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และทรัพยากรในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการเชิงระบบเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยให้ผู้มีคู่มือที่ทำด้วยตนเองไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบถ้วน สอดคล้องกับระยะเวลาและจำนวนคาบที่มีอยู่จริงในแต่ละภาคเรียน นั่นคือสอนให้ครบถ้วนและทันเวลา ช่วยให้ผู้มีความมั่นใจ
4. ทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ช่วยให้ครูสามารถวินิจฉัยจุดอ่อนของนักเรียนที่จะได้รับการแก้ไข และทราบจุดเด่นที่ควรได้รับการเสริมสร้างต่อไป นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครูเห็นภาพการทำงานของตนเองได้เด่นชัดขึ้น
5. ครูผู้สอนสามารถใช้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง เพื่อเสนอแนะแก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการ ศึกษาพิเศษ และผู้บริหาร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
6. ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถทราบขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ในการสอนของครู เพื่อการนิเทศติดตาม และประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. ถ้าผู้สอนคิดทราบดีว่าเป็นไม่สามารถสอนด้วยตนเองได้ แผนการสอนต้องใช้เป็นคู่มือแก่ผู้มาสอนแทนได้เป็นอย่างดี
8. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูที่แสดงว่า งานสอนต้องได้รับการพัฒนาฝึกฝนมีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะมีเครื่องมือ และเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ
9. เป็นผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความชำนาญการพิเศษหรือความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำแผนการสอน ซึ่งสามารถนำไปพัฒนางานในหน้าที่ และเสนอเลื่อนระดับให้สูงขึ้นได้

จากความหมายของความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนได้มีโอกาสศึกษาหลักสูตร เตือนความจำให้แก่ผู้สอน ช่วยไม่ให้สับสนสามารถสอนได้ตรงตามจุดประสงค์ จัดกิจกรรมได้ตามขั้นตอน ใช้อย่างได้เหมาะสมและมีการวัดและประเมินตามสภาพที่เป็นจริง

ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

รุจิร ภู่อาระ (2545, หน้า 159-160) ได้เสนอขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งแนวความคิดขอบเขตของกลุ่มสาระการเรียนรู้มาเป็นกรอบในการทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เป็นจุดประสงค์ปลายทางที่ครอบคลุมรายละเอียดประกอบด้วย
 - 2.1 จุดประสงค์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 2.2 จุดประสงค์จากคำอธิบายรายวิชา
3. เขียนโครงสร้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งหมด ได้แก่ หัวข้อย่อย จำนวนคาบสาระสำคัญที่เน้นความคิดรวบยอด หลักการ ทักษะ หรือลักษณะนิสัย จุดประสงค์นำทางตามหัวข้อย่อย

4. สร้างแผนการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 22-23) ได้เสนอขั้นตอนในการทำแผนการสอน ดังนี้

1. เลือกรูปแบบแผนการสอน โดยนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มาพิจารณาจัดทำเป็นแผนการสอน
2. ตั้งชื่อแผนการสอนตามสาระการเรียนรู้
3. กำหนดเวลา ระบุระดับชั้น
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ รายปี/รายภาค ที่เลือกไว้ นำมาเขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา โดยยึดหลักการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ของ Lynn Morris ที่ว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ต้อง

- 4.1 บรรยายจุดหมายปลายทางไม่ใช่วิธีการ
- 4.2 สะท้อนถึงระดับต่างๆ ของทักษะที่เกิดขึ้น
- 4.3 ใช้คำกริยาที่เป็นรูปธรรมและใช้องค์ประกอบ 3 ส่วน ตามแนวของ Robert Mager คือ พฤติกรรม สถานการณ์หรือเงื่อนไข และเกณฑ์

5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้วเฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติของวิชา

6. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน

7. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหา

8. เลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม

9. เลือกสื่ออุปกรณ์ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่เลือก มาเช่น รูปภาพ บัตรคำ วิดีทัศน์ เป็นต้น

10. จัดทำลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงธรรมชาติวิชาตาม จุดประสงค์นำทาง

11. กำหนดการวัดและประเมินผล โดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งที่เกิด ระหว่างเรียนตามจุดประสงค์นำทาง และที่เกิดหลังการเรียนการสอน เมื่อจบการเรียนการสอน โดยใช้การวัดหลายรูปแบบตามความเหมาะสม เช่น ปฏิบัติจริง ทดสอบความรู้ ทำงานกลุ่ม เป็นต้น

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 64-65) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเขียนแผนการสอนว่า มีขั้นตอน สำคัญ 10 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจจะกำหนดเป็นหมวดวิชา หรือบูรณา การเป็นสหวิทยาการตามที่เหมาะสม

2. กำหนดหน่วยการสอน โดยแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยการสอน

3. กำหนดหัวเรื่อง ผู้สอนจะต้องถามตัวเองว่า ในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ ประสบการณ์อะไรแก่ผู้เรียน แล้วกำหนดหัวเรื่องออกมาเป็นหน่วยการสอนย่อย

4. กำหนดหลักการและความคิดรวบยอด โดยจะต้องสอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง โดยสรุปรวมนแนวความคิด สาระและหลักการสำคัญไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหา มาสอน ให้สอดคล้องกัน

5. กำหนดจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง เนื้อเรื่อง โดยเขียนจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมที่ต้องมีเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้ทุกครั้งและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะเป็นแนว ทางการเลือก และการเขียนแผนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้

7. กำหนดการประเมินผล ต้องประเมินผลให้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้ แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion Test) เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากการเรียนจากแผนการสอนจบ 1 แผนแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

8. เลือกและเขียนแผนการสอน วิธีการและอุปกรณ์ที่ครูใช้คือ เป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อเขียนแผนการสอนแต่ละหัวเรื่องแล้วจัดไว้เป็นรูปเล่ม เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

9. หาประสิทธิภาพของแผนการสอน เพื่อเป็นการประกันว่า แผนการสอนที่สร้างขึ้นนั้น มีประสิทธิภาพ ในการสอนผู้สร้างจำเป็นต้องกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นโดยคำนึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล

จากขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ขั้นตอนในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องดำเนินการตามลำดับ คือ มีการวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล และแหล่งเรียนรู้

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพพฤติกรรมในห้องเรียนได้อย่างสมบูรณ์ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมาย ดังนี้

สงบ ลักษณะ (2533, หน้า 20) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. เป็นแผนการสอนที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมดำเนินไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง
3. เป็นแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้จริง

4. เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยง การใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จราคาสูง

ส่วนเอกสารประกอบการสอนวิชาหลักสูตรและการสอน อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 154) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ไว้ดังนี้

1. สอดคล้องกับหลักสูตรและแนวทางการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. นำไปใช้สอนได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เขียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เหมาะสมกับผู้เรียนและเวลาที่กำหนด
4. มีความกระชับชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและเข้าใจได้ตรงกัน
5. มีรายละเอียดมากพอที่ทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้สอนได้

6. ทุกหัวข้อในแผนการสอนมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นครั้งนี้มีความชัดเจนครอบคลุมทั้งด้านมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ ด้านคุณลักษณะ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยเฉพาะแนวทางการจัดกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา ส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจ ตามวิถีประชาธิปไตยให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้

เอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันโดยสมาชิกในกลุ่มมีระดับความรู้ความสามารถแตกต่างกันและทำกิจกรรมร่วมกันแบบพึ่งพิงกัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

นาคยา ปิลันธนานนท์ (2552, ออนไลน์) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และกับครูสอน มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ทิสนา แคมมณี (2548, หน้า 106 - 107) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนช่วยกันเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด มีการสัมพันธ์กัน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์กระบวนการของกลุ่ม และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานร่วมกัน

ชนาธิป พรกุล (2545, หน้า 71) ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากผู้เรียนทำงานร่วมกันและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มย่อย

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2546, หน้า 121) ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานด้วยความตั้งใจและเต็มใจ รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน ทำให้ งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายของงานได้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 34) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ ว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อม ทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และ ในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่มไม่ เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากแต่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ (2544, หน้า 6) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ ว่าการเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีสอนแบบหนึ่ง โดยกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน ทำงานพร้อมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็ก โดยทุกคนมีความรับผิดชอบงานของตนเอง และงานส่วนรวม ร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์กันและกันมีทักษะการทำงานกลุ่ม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้เกิด ความพอใจอันเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มร่วมมือ

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน รวมกลุ่มกันเพื่อเรียนรู้โดยทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฟังพินิจและ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม มีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้ตนเองและสมาชิกในกลุ่มทุก คนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้ในการให้ผู้เรียนทำงาน กลุ่ม

1. มีการพึ่งพาอาศัยกัน หมายถึง สมาชิกในกลุ่มมีเป้าหมายร่วมกัน มีส่วนรับความสำเร็จ ร่วมกัน ใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน มีบทบาทหน้าที่ทุกคนทั่วกัน ทุกคนมีความรู้สึกว่า งานจะสำเร็จได้ ต้องช่วยเหลือกันและกัน

2. มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง สมาชิกกลุ่มได้ทำกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เช่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อธิบายความรู้แก่กัน ถามคำถาม ตอบคำถามของกันและกัน ด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน

3. มีการตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน เป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องตรวจสอบว่า สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบต่องานกลุ่มหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เช่น การสุ่มถามสมาชิกในกลุ่ม สังเกตและบันทึกการทำงานกลุ่ม ให้ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ตนเรียนรู้ให้เพื่อนฟัง ทดสอบรายบุคคล เป็นต้น

4. มีการฝึกทักษะการช่วยเหลือกันทำงาน และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย ผู้เรียนควรได้ฝึกทักษะที่จะช่วยงานให้กลุ่มประสบความสำเร็จ เช่น ทักษะการสื่อสาร การยอมรับและช่วยเหลือกัน การวิจารณ์ความคิดเห็นโดยไม่วิจารณ์บุคคล การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การให้ความสำคัญและเอาใจใส่ต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การรู้จักและไว้วางใจผู้อื่น

5. มีการฝึกกระบวนการกลุ่ม สมาชิกต้องรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม ต้องสามารถประเมินการทำงานของกลุ่มได้ว่า ประสิทธิภาพสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ต้องแก้ไขปัญหาที่ใด และอย่างไร เพื่อให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพ เป็นการฝึกกระบวนการกลุ่มอย่างเป็นกระบวนการ

ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ มีข้อดีและข้อจำกัด ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2547, หน้า 101) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ปัจจุบันมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นงานวิจัยเชิงทดลองและงานวิจัยเชิงหาความสัมพันธ์ ผลจากการวิจัยทั้งหลายพบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือมีข้อดีต่อผู้เรียนตรงกันในด้านต่างๆ ดังนี้

1. มีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีผลงานมากขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น มีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เหตุผลดีขึ้น และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น

2. มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีน้ำใจ นกกีฬามากขึ้น ใส่ใจผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าความแตกต่าง ความหลากหลาย การประสานสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม

3. มีสุขภาพจิตดีขึ้น การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและความสามารถในการเผชิญกับความเครียดและความผันแปรต่างๆ

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 161) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือมีข้อจำกัด คือ

1. เป็นวิธีการที่ใช้เวลาในการเรียนรู้ค่อนข้างมาก
2. ถ้าสมาชิกในกลุ่มขาดความเอาใจใส่และรับผิดชอบจะส่งผลกระทบต่อผลงานกลุ่มและการเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จ
3. เป็นวิธีการที่ผู้สอนจะต้องใช้เวลาในการเตรียมการและต้องดูแล ช่วยเหลือ เอาใจใส่ ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด
4. ผู้เรียนควรต้องได้รับการฝึกทักษะระหว่างบุคคล เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะกระบวนการกลุ่มก่อน

เอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอว์ (Jigsaw)

ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอว์ (Jigsaw)

สุวิทย์ และ อรทัย มูลคำ (2547, หน้า 177-181) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอว์ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้แนวคิดการต่อภาพ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ทุกกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเดียวกัน ผู้สอนจะแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่จะให้เรียนรู้ออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่ม และมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าคนละหัวข้อ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ตนได้รับมอบหมายให้ศึกษาจากกลุ่ม สมาชิกต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกันก็จะทำการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน จากนั้นผู้เรียนแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญอธิบายความรู้ให้เนื้อหาสาระที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง เพื่อให้เพื่อนสมาชิกทั้งกลุ่มได้รู้เนื้อหาสาระครบทุกหัวข้อย่อยและเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระทั้งเรื่อง

วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอว์ (Jigsaw)

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการทางสังคมและความรับผิดชอบ

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอว์ (Jigsaw)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอว์ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ

1. การเตรียมสื่อการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องเตรียมใบความรู้ ใบงาน สื่อการเรียนรู้อื่นๆ สำหรับผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มและสร้างแบบทดสอบย่อยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
2. การจัดสมาชิกของกลุ่ม ผู้สอนจะต้องแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ เรียกว่า กลุ่มพื้นฐาน (Home Groups) แต่ละกลุ่มจะมีผู้เชี่ยวชาญ (Expert Groups) แต่ละเรื่องตามใบงานที่ผู้สอนสร้างขึ้น

3. การรายงานและทดสอบย่อย เมื่อผู้เชี่ยวชาญกลับเข้ากลุ่มของตัวเองและสอนเรื่องที่ตนเองได้เรียนรู้มาสอนหรือรายงานให้กับสมาชิกในกลุ่มแล้ว ควรมีการอภิปรายกันทั้งห้องเรียนอีกครั้งหรือมีการถาม – ตอบในหัวข้อเรื่องที่เรียนรู้ หลังจากนั้นผู้สอนจะทำการทดสอบย่อยและประเมินให้คะแนน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมเนื้อหา

ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาสาระหรือเรื่องที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยแบ่งเนื้อหาหรือหัวข้อที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่ม เช่น ถ้าขนาดกลุ่มละ 4 คน ก็แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เหมาะสำหรับการจัดการเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีลักษณะดังนี้

1.1 ใช้ทวนเนื้อหาที่เรียนมาแล้วที่มีหลายๆ หัวข้อ

1.2 ใช้เรียนรู้เนื้อหาความรู้ใหม่ที่สามารถแยกเนื้อหาเป็นตอนย่อยๆ ได้ ซึ่งตอนย่อยๆ นั้นผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้หรือทำความเข้าใจได้ด้วยตนเอง

1.3 ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา บทความ ใบความรู้ ตลอดจนสื่ออื่นๆ เช่น เทป วีดิทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. ขั้นจัดกลุ่มผู้เรียน

2.1 ผู้สอนจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนมีสมาชิกที่มีความสามารถคล้ายกันเป็นกลุ่มพื้นฐาน (Home Groups) จำนวนสมาชิกในกลุ่มอาจมี 3 – 6 คนก็ได้

2.2 ผู้สอนแจกเอกสาร อุปกรณ์หรือสื่อการเรียนให้กลุ่มละ 1 ชุด หรือให้สมาชิกคนละ 1 ชุด ก็ได้ (ซึ่งทุกกลุ่มจะศึกษาในเรื่องเดียวกัน)

2.3 มอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบศึกษาค้นคว้าเพียงคนละ 1 ส่วน ซึ่งหากผู้สอนแจกเอกสารให้เพียงกลุ่มละ 1 ชุด ก็ให้ผู้เรียนแยกเอกสารเป็นส่วนๆ ตามหัวข้อย่อย เช่น แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน ควรมอบหมายงานดังนี้

สมาชิกคนที่ 1 ของแต่ละกลุ่มรับผิดชอบอ่าน ศึกษาหรือค้นคว้าเฉพาะหัวข้อย่อยที่ 1

สมาชิกคนที่ 2 ของแต่ละกลุ่มรับผิดชอบอ่าน ศึกษาหรือค้นคว้าเฉพาะหัวข้อย่อยที่ 2

สมาชิกคนที่ 3 ของแต่ละกลุ่มรับผิดชอบอ่าน ศึกษาหรือค้นคว้าเฉพาะหัวข้อ
ย่อยที่ 3

สมาชิกคนที่ 4 ของแต่ละกลุ่มรับผิดชอบอ่าน ศึกษาหรือค้นคว้าเฉพาะหัวข้อ
ย่อยที่ 4

3. ขึ้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Groups) ศึกษา ค้นคว้าและเรียนรู้

3.1 สมาชิกที่ทำหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะแยกย้ายจากกลุ่มพื้นฐาน (Home Groups) ไปจับกลุ่มใหม่เพื่อทำการศึกษาเอกสารหรือค้นคว้าเพิ่มเติม ในส่วนที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อย่อยเดียวกัน จะไปนั่งรวมกลุ่มกัน กลุ่มละ 3 – 6 คน หรือตามจำนวนที่ผู้สอนกำหนด

3.2 สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มจะอ่านเอกสาร ศึกษา หรือค้นคว้าสรุปเนื้อหาสาระ จัดลำดับขั้นตอนการนำเสนอ และเตรียมนำไปสอนหรือให้ความรู้แก่สมาชิกในกลุ่มพื้นฐาน (Home Groups) หรือกลุ่มเดิมของตนเองในขั้นนี้ผู้สอนจะต้องดูแล เอาใจใส่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

4. ขึ้นสมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอความรู้

4.1 ผู้เชี่ยวชาญของแต่ละกลุ่มกลับกลุ่มเดิมของตนแล้วพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันอธิบายให้ความรู้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มที่ละคนจนครบ มีการซักถามข้อสงสัย ตอบปัญหา ทบทวนให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

5. ขึ้นทดสอบความรู้

ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคนทำการทดสอบเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ที่ครอบคลุมทุกหัวข้อที่เรียนรู้ แล้วนำคะแนนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม

6. ขึ้นมอบรางวัล

ผู้สอนมอบรางวัลหรือให้คำชมเชย กลุ่มที่ได้คะแนนรวมสูงสุด

ข้อดีข้อจำกัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw)

คูวิทย์ และ อรทัย มูลคำ (2547, หน้า 181) กล่าวว่า ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ มีดังนี้

ข้อดี

1. ผู้เรียนมีความเอาใจใส่ รับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกอื่น
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถต่างกันได้ร่วมกันเรียนรู้
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนพลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรง

ข้อจำกัด

1. ถ้าผู้เรียนขาดความเอาใจใส่และความรับผิดชอบจะส่งผลให้ผลงานกลุ่มและการเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จ
2. เป็นวิธีการที่ผู้สอนจะต้องใช้เวลาในการเตรียมการและต้องดูแล ช่วยเหลือเอาใจใส่ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

เอกสารเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตย

ความหมายของวิถีประชาธิปไตย

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543, หน้า 11 – 15) ระบุว่าประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีประชาธิปไตยของคนในสังคมประชาธิปไตยมักจะมีลักษณะของผู้มีบุคลิกภาพ ดังนี้

1. ความมีเหตุผล
2. การเคารพซึ่งกันและกัน
 - 2.1 การเคารพในความเป็นมนุษย์
 - 2.2 การเคารพในความสามารถ
3. การตกลงกันอย่างสันติวิธีด้วยการถกเถียง ประนีประนอม และอดกลั้น เมื่อมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
4. การดำเนินชีวิตอย่างเสรีภายใต้กฎหมายและไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ

สาโรช บัวศรี (2520, หน้า 66-68) ให้ความหมายของวิถีประชาธิปไตยว่า หมายถึง การอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งกาย วาจา ไม่ก้าวร้าวในสิทธิของผู้อื่น เคารพ กฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2523, หน้า 22-23) ได้ให้ความหมายของวิถีประชาธิปไตยว่า หมายถึง การใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่างๆ ด้วยวิจารณญาณ อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันก่อนที่มีการตัดสินใจ รู้จักการประนีประนอม ไม่ตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้กำลัง มีขันติธรรม อดทน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล

สุวภัทร์ วรจำปา (2539, หน้า 19-20) กล่าวว่า คุณลักษณะของประชาธิปไตย หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านจิตใจหรืออุดมการณ์ ประชาธิปไตย ด้านสติปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยและด้านพฤติกรรม การแสดงออก หรือวิถีประชาธิปไตย วิถีประชาธิปไตยจึงเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะประชาธิปไตย

มีความหมายโดยสรุปคือ การดำเนินชีวิตที่นำเอาหลักการประชาธิปไตยมาใช้จนเป็นนิสัย และวิธีการดำเนินชีวิตอย่างเป็นประชาธิปไตย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การเคารพซึ่งกันและกัน 2) การมีส่วนร่วมและร่วมมือกัน 3) การเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา

จากความหมายของวิถีประชาธิปไตย สรุปได้ว่า วิถีประชาธิปไตยคือการดำเนินชีวิตที่นำเอาหลักการประชาธิปไตยมาใช้เป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิต กล่าวคือ ทุกคนจะต้องยอมรับการเอาหลักการใหญ่ๆ ของประชาธิปไตย คือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การยอมรับในเหตุผล การใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ ปัญหา การประนีประนอม การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น หลักการเหล่านี้ทุกคนต้องยึดถือและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันของตน

การสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย

การสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิต

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543, หน้า 12 – 15) ระบุว่า กระบวนการศึกษาสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ พฤติกรรมประชาธิปไตยที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญนอกจากจะยึดถือประชาธิปไตยเป็นแบบการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแล้วยังจำเป็นต้องยึดการปกครองระบอบประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต (Democracy as a way of life) อีกด้วย พฤติกรรมที่สำคัญๆ คือ ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม และคารวธรรม ตามรายละเอียดต่อไปนี้

ปัญญาธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

มีความรักชาติ มีความรู้ความเข้าใจ ความสรีทธาและความเชื่อมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เป็นผู้ใช้สติปัญญาและใช้เหตุผล ความถูกต้อง ในการตัดสินใจปัญหาทั้งปวง เป็นผู้คิดเป็นซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้รู้จักคิดโดยใช้ข้อมูลหลายๆ ด้าน คือ ข้อมูลของตนเอง ข้อมูลของสังคม สังแวดล้อม และข้อมูลวิชาการ

สามัคคีธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือเอาประโยชน์ส่วนรวม ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน และของชาติเป็นสำคัญ รู้จักทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักการประนีประนอมโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับส่วนรวมเป็นใหญ่ มีการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อหมู่คณะ มีการร่วมมือการทำงานโดยทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันตั้งแต่บุคคล 2 คนขึ้นไป ในการร่วมกันทำงานนี้ใช้กระบวนการกลุ่มทำงาน มีการกำหนดบทบาทสมาชิกกลุ่ม วางแผนการทำงานร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน โดยยึดถือประโยชน์ส่วนรวม มีความสามัคคี รับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนตามวิถีประชาธิปไตยทั้งในบ้าน ชุมชน รวมทั้งสถาบัน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวชิธรรมมีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

มีความเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งแสดงออกโดยการให้ความร่วมมือกับสถาบันที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม เช่น เข้าร่วมในกิจกรรมวันสำคัญของชาติตามบทบาทหน้าที่ของตน ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เคารพซึ่งกันและกันทางกายแสดงออกด้วยการทักทาย ให้เกียรติผู้อื่น เคารพผู้อาวุโสกว่า การให้การต้อนรับ การแสดงความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เคารพทางวาจาคือพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดเหมาะสมตามสถานะของตนเองและบุคคล พูดจาสุภาพ ไม่ก้าวร้าว ไม่ส่อเสียด ไม่พูดสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน รู้จักรักษาความลับ ไม่นินทา ไม่โกหก เคารพในสิทธิของผู้อื่นคือไม่ละเมิดผู้อื่นทั้งทางกายหรือวาจา รู้จักเคารพในสิทธิของคนที่มาก่อน-หลัง รู้จักขออนุญาตและขอบคุณเมื่อจำเป็นต้องล่วงล้ำสิทธิผู้อื่น มีเสรีภาพและใช้เสรีภาพในขอบเขตของกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี

พฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้านนี้ส่งผลให้คนไทยมีคุณภาพในการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตยตามที่สังคมไทยต้องการ

แนวทางการวัดและประเมินผลคุณลักษณะวิถีประชาธิปไตย

เป้าหมายการเรียนรู้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอยู่ที่การสร้างเสริมผู้เรียนให้จิตวิญญาณและบุคลิกภาพเป็นนักประชาธิปไตย การพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกและบุคลิกภาพประชาธิปไตย จำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความคิด จิตสำนึกและการปฏิบัติโดยเน้นการวิเคราะห์ถึงความเป็นประชาธิปไตย ฝึกจิตสำนึกและทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

เมื่อเป้าหมายการเรียนรู้มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและจิตสำนึกประชาธิปไตย การวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องจัดให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ โดยเน้นเรื่องจิตสำนึกและพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย สอดคล้องกับแนวโน้มการวัดผลในปัจจุบัน ซึ่งเน้นการวัดผลจากการปฏิบัติงานจริง

แนวทางการประเมินพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตย

สังเกตพฤติกรรมขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มและการปฏิบัติตนในวิถีประจำวันที่แสดงออกว่าเป็นผู้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยหรือไม่

1. การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
2. การยอมรับในหลักของเหตุผล
3. การใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ
4. การเคารพซึ่งกันและกัน และในความเท่าเทียมกัน

5. การทำงานเป็นหมู่คณะ
6. ใช้วิธีวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา โดยเน้นการแก้ปัญหาที่สาเหตุ
7. เคารพต่อกฎหมาย
8. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ
9. ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น
10. เป็นผู้ที่มีศีลธรรมประจำใจ

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแบบประเมินของ กมล ขวัญคุ้ม (2550, หน้า 118-120) มาปรับใช้ คือแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับครู และแบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนประเมินตนเอง พฤติกรรมที่ประเมินมี 3 ด้าน คือ การวชิธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาวชิธรรม แบบประเมินที่ใช้ในครั้งนี้ มี 3 ด้าน จำนวนข้อในการพิจารณาตรวจสอบ จำนวน 12 ข้อ

เอกสารเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่มุ่งศึกษามาตรฐานความประพฤติของพลเมืองและการยกระดับภาวะทางจิต ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม ที่ว่าด้วยหลักความประพฤติของคนดีและอุดมคติตามแนวความเชื่อของศาสนาที่ตนนับถือ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหลักจริยธรรมคุณธรรมในการควบคุมความประพฤติ สามารถนำความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาทางศาสนาเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีอุดมคติในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นขอบข่ายสาระหลักที่มีแนวความคิดรวบยอดเกี่ยวข้องกับ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ โดยศึกษาระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ใน ฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีวัฒนธรรม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ศึกษาสถาบันทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม มุ่งให้เกิดความเข้าใจต่อระบบการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะบทบาท และหน้าที่ในฐานะพลเมืองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ศึกษาการจัดระเบียบบริการราชการแผ่นดินของไทย และหลักกฎหมายที่สำคัญ องค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรมด้วยแนวความคิดรวบยอดเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างมีคุณภาพ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหา ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ชุมชน สังคม ที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงและแตกต่างกัน มีการขัดเกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในฐานะที่เป็นสมาชิกที่อยู่ร่วมกัน อันมีบรรทัด ฐานทางสังคม มีระบบค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม สถาบันต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมทางสังคม รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ภาพสังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ระหว่าง สังคมไทยกับสังคมอื่นในโลกเพื่อเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน

นอกจากนี้ผู้เรียนที่เรียนสังคมศึกษาจะต้องเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์ทางด้าน ระบบการเมืองการปกครองของประเทศต่างๆ ในโลกโดยเฉพาะระบบการเมืองการปกครองของ ประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ ทั้งต้องเรียนรู้และเข้าใจรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการ ปกครองประเทศ ระบบการปกครองท้องถิ่น และกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องในชีวิตของคนไทย เพื่อจะได้ปฏิบัติเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมต่อสังคมอย่างมีเหตุมีผล

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระหลักนี้เป็นแนวความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่มุ่งให้มีความเข้าใจว่ามนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อ ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีความต้องการและ ความเป็นที่ไม่จำกัด ในขณะที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมท่ามกลางทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหา ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการอย่างมี ประสิทธิภาพทั้งระดับประเทศ และระดับโลก ตลอดจนบทบาทของเทคโนโลยีที่มีต่อการตัดสินใจ ทางเศรษฐกิจ มีความสามารถที่ฉลาดเลือก ประเมิน คิดพิจารณาผลที่เกิดจากทางเลือกและตัดสินใจ อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ปรัชญา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และโบราณคดี ที่มุ่งให้มีความเข้าใจว่าวิวัฒนาการ การดำเนินชีวิตของมนุษยชาตินั้น มีการสั่งสมมาตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยการศึกษาเรื่องราวในอดีต ทำให้เกิดการเรียนรู้ว่า มนุษย์ในอดีตเผชิญปัญหาต่างๆ ในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร มีวิธีการจัดการปัญหาต่างๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและความผิดพลาดอย่างไร เหตุการณ์และการกระทำในอดีตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในเวลาต่อมาอย่างไร อันจะเป็นการสร้างประสบการณ์และทางเลือกในการดำรงชีวิตแก่คนรุ่นหลังต่อไป

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นมาของตนเอง ของสังคม และของประเทศชาติว่ามี วิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัจจุบันอย่างไร มีความสามารถในการตีความและอธิบายนัยสำคัญของเหตุการณ์ ปัญหา และแบบแผนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เชิงประวัติศาสตร์ของประเทศและสังคมอื่นจากอดีตมาทำความเข้าใจปัจจุบัน และที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระหลักนี้เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมศึกษา ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ที่มุ่งให้มีความเข้าใจในเรื่องมิติสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์กับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในโลก ความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์ในการศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในเชิงมิติสัมพันธ์ ทั้งในส่วนของประเทศไทยกับโลกที่เราอาศัยอยู่ มีความสามารถที่จะอธิบายลักษณะตำแหน่งแหล่งที่ แบบแผนและกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปรากฏการณ์ของสิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรม คิดวิเคราะห์และตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ที่มีผลต่อสังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติและผลกระทบที่มีต่อโลก

มาตรฐานการเรียนรู้

ตาราง 1 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระ	มาตรฐาน
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม	มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตาราง 1 (ต่อ)

สาระ	มาตรฐาน
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัวัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐานและตัวชี้วัดสาระเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ตาราง 2 มาตรฐานและตัวชี้วัดสาระเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ชั้น
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ	1. อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ 2. วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมการใช้บริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ 3. อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย	ม.1

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ชั้น
	1. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม	
	2. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	ม.2
	3. เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	
	4. อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	
	1. อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ	
	2. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ม.3
	3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์	
	1. อภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ	
	2. ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ	ม.4-ม.6
	3. ตระหนักถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ	
	4. วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข	

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ชั้น
มาตรฐาน ศ ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและ ความจำเป็นของการร่วมมือกันทาง เศรษฐกิจในสังคมโลก	1. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความ แตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละ ประเภทและธนาคารกลาง 2. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการ พึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกัน ทางเศรษฐกิจในประเทศ 3. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด อุปสงค์และอุปทาน 4. อภิปรายผลของการมีกฎหมาย เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	ม.1
	1. อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ 2. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขัน กันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย 3. วิเคราะห์การกระจายของทรัพยากร ในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ 4. วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้า ในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อ คุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และ ราคาสินค้า	ม.2
	1. อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาล ในระบบเศรษฐกิจ 2. แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย และ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มี ต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ	ม.3

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ชั้น
	3. อภิปรายบทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	
	4. อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด	
	5. วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงานและแนวทางแก้ปัญหา	
	6. วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ	
	1. อธิบายบทบาทของรัฐบาลด้านนโยบายการเงิน การคลังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ	
	2. วิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย	ม.4-ม.6
	3. วิเคราะห์ผลดี ผลเสียของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ	

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของการประเมิน

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523, หน้า 223) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งในการตัดสินใจ ตีราคา หรือสรุปผลเพื่อพิจารณาความเหมาะสม หรือหาคุณค่าของลักษณะ พฤติกรรม และสิ่งของว่าดีเพียงใด โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดเป็นหลัก กล่าวคือ การประเมินต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการที่เริ่มต้นจากการวัดผลสิ่งนั้น แล้วนำผลที่วัดได้มาพิจารณาอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อตัดสินว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี เก่งหรืออ่อน

สมนึก ภัททิยธนี (2544, หน้า 103) ได้ให้ความหมาย การประเมินผลว่า หมายถึงการ ตัดสิน หรือวินิจฉัยสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการวัดผลโดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ผลการวัดความสูงของนายแดงได้ 180 เซนติเมตร ก็อาจจะประเมินว่าเป็นคนที่สูงมาก

ยรรยง ยรรยงเมธ (2543, หน้า 67) สรุปความหมายของการประเมินผลไว้ 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก การประเมินผลเป็นกระบวนการตัดสินใจของผู้ประเมินเพื่อจะตีค่าดีราคาเพื่อจะ ตีราคาหรือให้คุณค่าแก่ลักษณะของคน สัตว์ สิ่งของ และสิ่งที่เป็นนามธรรม ประการที่สอง การ ประเมินผลจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจ ประการสุดท้ายการประเมิน เปรียบเทียบข้อมูลกับเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

จากความหมายการประเมินที่กล่าวมา พอสรุปได้ดังนี้ การประเมินเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อหาค่า ราคา คุณลักษณะ โดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง

การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ กับจุดประสงค์ที่ต้องทำว่าสอดคล้องกันหรือไม่ และได้ผลตามจุดประสงค์หรือไม่ หรืออาจจะ กล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ ในแผนการเรียนรู้หรือไม่ ฉะนั้นในการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องประเมินองค์ ประกอบในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การวางแผนจนถึงผลผลิตซึ่ง สอดคล้องกับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า 129) ได้กล่าวถึงการประเมินแผนการ เรียนรู้ไว้ว่า

1. การประเมินบริบท เป็นการประเมินขั้นการวางแผนเพื่อตรวจสอบว่าได้มีการ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ ความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนแนวโน้มการ พัฒนาท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นทางเลือกในการนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน หรือไม่ ซึ่งอาจจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลายๆ แบบ เช่น การสำรวจความคิดเห็นการศึกษาเอกสาร การประชุม ผู้เชี่ยวชาญ การประเมินบริบทนี้ นับว่าสำคัญเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจที่ จะกำหนดรายละเอียดในแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

2. การประเมินผลตัวป้อน เป็นการประเมินเพื่อตรวจทรัพยากรและความสามารถที่มีอยู่ ในโรงเรียนและท้องถิ่นว่าสามารถนำมาใช้หรือวางแผนแนวทางการปฏิบัติ วิธีดำเนินงานให้ บรรลุผลหรือเลือกแหล่งสนับสนุนและวิธีการเพื่อให้บรรลุผล ถ้าตัวป้อนไม่เพียงพอแม้จะกำหนด กิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้ไว้ดีเพียงใด ก็อาจทำให้ผู้เรียนไม่บรรลุตามที่กำหนด ไว้ได้

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินระหว่างใช้แผนการจัดการเรียนรู้ต้องมีการควบคุมกำกับกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ให้ดำเนินไปได้ และตรวจสอบข้อบกพร่องอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมเหล่านั้น และรวบรวมข้อมูลบันทึกไว้เป็นหลักฐานในการปรับปรุงแผนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การประเมินผลผลิต การประเมินผลขั้นนี้เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดจากการประเมินบริบท ตัวป้อน และกระบวนการ จึงได้ผลผลิตออกมาเป็นไปตามจุดหมายแผนการเรียนรู้หรือไม่ กล่าวคือ ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามกำหนดไว้เป็นการประเมินขั้นสุดท้ายที่จะใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจว่าต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรจึงจะทำให้แผนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น การประเมินขั้นนี้ต้องมีการสร้างเกณฑ์ในการวัดและอาจจะต้องนำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่มีอยู่แล้วของโรงเรียนอื่นๆ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 170) ได้กล่าวถึงการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ว่า อาจจะดำเนินการได้ 3 ระยะ ดังนี้ คือ

1. การประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ เป็นการตรวจสอบแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้สอนจริงว่าเป็นแผนการเรียนรู้ที่เขียนได้ถูกต้องตามรูปแบบการเขียนแผนการเรียนรู้หรือไม่แต่ละหัวข้อในแผนการเรียนรู้มีความเหมาะสม สอดคล้อง ครอบคลุม ถูกต้องตามหลักวิชาการ และที่สำคัญแผนการศึกษานั้นเน้นผู้เรียนที่เป็นศูนย์กลางหรือผู้เรียนเป็นสำคัญหรือไม่มีสิ่งใดที่ยังบกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข

2. การประเมินแผนการเรียนรู้ระหว่างนำไปใช้ เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติไปตามแผนการเรียนรู้ โดยสังเกตและบันทึกปัญหาหรือข้อบกพร่องต่างๆ ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามที่วางแผน หรือไม่ประสบความสำเร็จและประเด็นที่ควรแก้ไขปรับปรุงต่อไป

3. การประเมินแผนการการเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดการใช้ เป็นการประเมินภาพรวมเมื่อสอนจบแต่ละหน่วยหรือบท และเมื่อสอนจบทั้งรายวิชา เพื่อให้ได้ข้อสรุป ว่าเมื่อจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดไว้แล้วนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นอย่างไร

จากที่นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินแผนการเรียนรู้พอสรุปได้ดังนี้ เมื่อเขียนแผนการเรียนรู้ และจัดหาหรือจัดทำสื่อต่างๆ รวมถึงเครื่องมือและเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลประกอบการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ควรได้มีการประเมินแผนการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ครอบคลุม เพื่อการปรับปรุงแก้ไขแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและความต้องการของท้องถิ่นยิ่งขึ้น

การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้

ขงยุทธ กันไชยศักดิ์ (2545, หน้า 24) ได้กล่าวถึงการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ ดังนี้

เมื่อครูผู้สอนจัดทำแผนการเรียนรู้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนนำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีการตรวจสอบก่อนว่าแผนการเรียนรู้นั้นมีความสอดคล้องครอบคลุม ถูกต้องตามหลักวิชาและมีความชัดเจนเพียงใด นอกจากนั้นแล้วแผนการเรียนรู้นั้นเป็นแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือนั้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือไม่

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2544, หน้า 152) ได้กำหนดแนวปฏิบัติการประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ดังนี้

ตาราง 3 แนวปฏิบัติการประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติโดยละเอียด
1.ตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้		1.ตรวจสอบว่าครอบคลุมพฤติกรรมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรมหรือไม่
2.ตรวจสอบมาตรฐานผู้เรียน		2.ตรวจสอบว่าพฤติกรรมที่ระบุในจุดประสงค์วัดได้หรือไม่
3.ตรวจสอบมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน		3.ตรวจสอบพฤติกรรมที่ระบุเหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียนหรือไม่
4.ตรวจสอบเนื้อหา		1.ตรวจสอบว่ามีมาตรฐานผู้เรียนที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้และเนื้อหาหรือไม่ 2.ตรวจสอบควมมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระบุสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาหรือไม่
5.ตรวจสอบสาระสำคัญ		1. ตรวจสอบว่าเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการและทันสมัยหรือไม่ 2.ตรวจสอบว่าเนื้อหาครบถ้วนและเพียงพอหรือไม่ 3.ตรวจสอบควมมีการบูรณาการเนื้อหาเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์รวมหรือไม่

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติโดยละเอียด
6.ตรวจสอบกิจกรรมการเรียนการสอน		1.ตรวจสอบดูว่าสาระสำคัญมุ่งแสดงความคิดรวบยอดหรือแก่นของเนื้อหาหรือไม่ 2.ตรวจสอบดูว่าสาระสำคัญสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ 3.ตรวจสอบดูว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ 4.กิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างหลากหลายหรือไม่ 5.กิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าข้อมูลหรือไม่ 6. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกประเมินและปรับปรุงตนเองหรือไม่ 7.มีกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีวินัยและรับผิดชอบในการทำงานหรือไม่ 8.มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันหรือไม่
7.ตรวจสอบสื่อและแหล่งเรียนรู้		1.ตรวจสอบว่ามีการใช้สื่ออุปกรณ์เหมาะสมกับบทเรียนหรือไม่ 2.สื่ออุปกรณ์เหมาะสมกับผู้เรียนและผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้สื่ออย่างทั่วถึงหรือไม่ 3. สื่ออุปกรณ์เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ 4.ระบุแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมหรือไม่
8.การตรวจสอบการวัดและประเมินผล		1.ระบุการวัดและเครื่องมือวัดสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ 2.มีการใช้วิธีการวัดและเครื่องมืออย่างหลากหลายหรือไม่

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติโดยละเอียด
9.กิจกรรมเสนอแนะ		3.นำเสนอเครื่องมือวัดประกอบแผนการเรียนรู้หรือไม่
		4.มีการวัดเพื่อสรุปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่
		1.มีการนำเสนอกิจกรรมเพื่อมุ่งตอบสนองผู้เรียนที่มีความแตกต่างหรือไม่ 2.มีการนำเสนอกิจกรรมทั่วไปหรือไม่

สรุปการประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ หมายถึงการตรวจสอบคุณภาพของแผนการเรียนรู้ ถือเป็นกระบวนการสำคัญอันหนึ่งในการสร้างความมั่นใจให้ผู้สอนว่าแผนการเรียนรู้ที่ตนเองเขียนขึ้นมีคุณภาพเพียงพอ สามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้จริงโดยตรวจสอบตามขั้นตอนดังนี้ คือ ตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้ มาตรฐานผู้เรียน มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื้อหา สาระสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแบบประเมินของ ฌพวรรณ วงศ์ปิ่น (2552, หน้า 153) มาปรับใช้ ตามลำดับขั้นตอนของการตรวจสอบ คือ มาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมิน โดยได้ปรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เหมาะกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น แบบประเมินที่ใช้ในครั้งนี้ มีรายการประเมิน 8 ด้าน จำนวนข้อในการพิจารณาตรวจสอบ จำนวน 37 ข้อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัชรารักษ์ ทองมี (2546, หน้า 91) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติโดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แผนการสอนที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการเรียนโดยใช้แผนการสอนที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ช่วยให้นักเรียนมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในระดับพึงพอใจมาก

สุรัตน์ คนฉลาด (2546, หน้า 81) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมือกันเรียนรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อมทางสังคม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในระดับพึงพอใจมาก

เบญจพรรณ ดิษฐเนตร (2547, หน้า 102) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการรู้แบบร่วมมือ เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์รอบรู้ที่กำหนดเอาไว้ คือร้อยละ 80 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์รอบรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลายด้าน แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านพฤติกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพราะนักเรียนมีความสุขในการเรียน ทำให้มีความรู้ลึกในทางบวกหรือทัศนคติที่ดีต่อวิชา

สุกัญญา อิมใจ (2548, หน้า 78) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนด้วยกลุ่มแบบ STAD กับแบบ Jigsaw พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 89.39/83.38 และ 85.78/81.75 ตามลำดับ นักเรียนที่ได้เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนด้วยกลุ่มแบบ STAD กับแบบ Jigsaw มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7419 และ 0.7232 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 74.19 และ 72.32 ตามลำดับ

กมล ขวัญคุ้ม (2550, หน้า 74) ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Jigsaw) เรื่องการเมืองการปกครอง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8242 หมายความว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Jigsaw) นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยเฉลี่ยทุกแผนคิดเป็นร้อยละ 91.21 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

กัลยา จันทร์ทอง (2550, หน้า 44-45) ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกหิน อำเภอสรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีประสิทธิภาพ 80.00/81.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภาพร ศรีสุภาพ (2550, หน้า 70-71) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.31/83.40 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้เท่ากับ 0.6145 หมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 61.45

ปฐมพงษ์ บานฤทธิ์ (2550, หน้า 105) ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Jigsaw) เรื่องการเมืองการปกครองสมัยอยุธยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.25/91.42 นักเรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.8884 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.84 นักเรียนมีเจตคติด้านความรักชาติ ความภูมิใจต่อชาติ และการเมืองการปกครองสมัยอยุธยา ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการศึกษา เรื่องการเมืองการปกครองสมัยอยุธยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับมาก

พุทธร มอญขาม (2550, หน้า 95) ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง พลเมืองดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 82.72/83.07 แสดงว่าแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6872 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 68.72 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง พลเมืองดี อยู่ในระดับมากที่สุด

นิภาจิตร บัวรอด (2551, หน้า 92-93) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ความเป็นมาของชาติไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องความเป็นมาของชาติไทย มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.57/82.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6974 หมายความว่า

ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นหลังจากเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องความเป็นมาของชาติไทย ร้อยละ 69.74 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในระดับมาก

ฉวพร นาคเลื่อน (2552, หน้า 142) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.66 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนสูงขึ้น 66.04 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในระดับมาก

สีอำพร วรวัตร (2552, หน้า 85) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องจังหวัดขอนแก่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอร์ พบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6830 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอร์ เรื่องจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้นหรือคิดเป็นร้อยละ 68.30 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอร์โดยรวมในระดับมากที่สุด

เสวตกนิษฐ์ ศรีสนาย (2552, หน้า 95) ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค Jigsaw สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค Jigsaw สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 87.43/85.48 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.7933 แสดงว่านักเรียนมีการพัฒนาด้านการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 79 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค Jigsaw อยู่ในระดับมาก

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ (Jigsaw) สามารถนำไปพัฒนาการจัดกิจกรรมเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ จึงเหมาะที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ตาราง 4 แสดงกระบวนการพัฒนากระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

แผนภูมิแสดงกระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 สาระเศรษฐศาสตร์ เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย

